

Obuolio įvaizdis Mykolo Sluckio romane *Adomo obuolys*

Irena BALIULĖ
Šiaulių universitetas

Pagrindinės sąvokos: *M. Sluckis, lyrinė proza, romanas, pasakojimo ypatybės, obuolio įvaizdis.*

Mykolas Sluckis (1928–2013) į lietuvių literatūrą atėjo XX a. 5-ame dešimtmetyje, išleidęs apsakymų knygą vaikams „Aš vėl matau vėliavą“ (1948), kurioje matome autoriaus pastangas laviruoti tarp sovietinės literatūros normatyvų ir individualumo siekimo. Tikrasis rašytojo balsas nuskambėjo jau atšilimo laikotarpiu, kai apsakymų rinkinyje „Vėjų pagairėje“ (1958) įsitvirtina mažojo žmogaus tema, bandymas derinti romantinę svajonę ir kasdienybės vaizdavimą. Daugelis šio rinkinių motyvų, pasakojimų ypatybių plėtojama jau romano žanre.

XX amžiaus 7–8 dešimtmečių lietuvių literatūros lauke – lyrinės prozos suklestėjimas, kurio savotiška viršukalnė – vidinio monologo romanas, siejamas ir su Sluckio kūryba. Išgarsėjęs romanu „Laiptai į dangų“ (1963) rašytojas įsitvirtina kaip inteligento ieškojimų kelio vaizduotojas romanuose „Adomo obuolys“ (1966), „Saulė vakarop“ (1976), „Uostas mano – neramus“ (1980), „Kelionė į kalnus ir atgal“ (1981). Sluckio romanai turėjo įtakos visai to meto sovietinei literatūrai, buvo išversti į daugelį Sovietų Sąjungos kalbų, knygą apie rašytojo kūrybą išleido Leonidas Terakopianas (rus. k. 1976, liet. k. 1987 m.), kurioje tyrinėtojas apie šio laikotarpio knygas sako: „Visoje Mykolo Sluckio kūryboje, visuose jo romanuose esama nuostabaus pastovumo. Tai gali nekristi į akis, būti užgožta nepanašios medžiagos, situacijų formos <...>. Tikslingiau kalbėti apie pastovią tėkmę arba motyvų plėtojamą, perėjimą iš vienos kokybės į kitą“ (Terakopianas 1987, 149).

XX a. 9 dešimtmečio pabaigoje lietuvių stambiojoje prozoje vyksta permainos, formuojasi kitokio literatūros lauko gairės. „Vienas svarbiausių dalykų, dėl kurių grumiamasi literatūros lauke, yra rašytojo ir kūrybos samprata – kas turi galios pasakyti, kas yra „tikra“ literatūra, o kas jau nėra ir tokiu būdu vienus rašytojus įtvirtinti lauko centre (su visomis jame gaunamomis privilegijomis), o kitus išstumti“ (Jakonytė 2005, 39–40). Tuo laikotarpiu pasirodęs naujausias Sluckio romanas „Medžliepis“ (1986) yra nustumiamas į literatūrinį pakraštį, o į centrą iškyla Romualdas Granauskas ir jo apysaka „Gyvenimas po klevu“ (žurnale – 1986,

knyga – 1988). Abu šiuos kūrinis jungtų svarbi lyrinės prozos ypatybė – dėmesys detalei, daugiaprasmis medžio įvaizdis, dabarties vaizdavimo dominantė.

Iš šių dienų pozicijų žvelgdami į Sluckio romanus, to meto kritikos darbus, pastebime ir vėl aktualizuojame ne turinio, o pasakojimo savitumą. Pastovi Mykolo Sluckio romanų ypatybė – dėmesys metaforai, kurios prasmė plečiasi nuo pavadinimo iki knygoje vaizduojamo pasaulio, veikėjų narpliojamų susidūrimų su pasauliu prasmių.

Šio straipsnio aptarimo objektas – Mykolo Sluckio romanas *Adomo obuolys*. Straipsnyje remiamasi kultūriniu-istoriniu požiūriu, kai atsižvelgiant į sovietinio laikotarpio vertinimus ieškoma šiandien aktualių analizės aspektų. Obuolio įvaizdžio funkcijas šiame romane siekiama atskleisti, remiantis lyrinės prozos aspektine analize ir interpretacija.

Sluckio romanai XX a. antros pusės lietuvių literatūros istorijoje yra vertinami visų pirma vidinio monologo prozos kontekste, jo kūriniai buvo iškilūs tokios prozos pavyzdžiai. Apie tai kalbėta jau 7–8 dešimtmečių kritikų Vytauto Galinio, Vytauto Kubiliaus, Algimanto Bučio darbuose, o susisteminta Aleksandro Krasnovo knygoje „Vidinio monologo proza“ (1983). Čia, beje, kritikas įvertina ir anksčiau minėtą Terakopiano monografiją, pabrėždamas, kad joje daugiau analizuojamos Sluckio romanų turinio aktualijos, „ir kiek mažiau dėmesio kreipiama į formos turiningumą“ (K r a s n o v a s 1983, 6). Krasnovo studijos teiginiai tampa pagrindine išeities pozicija šio straipsnio analizei.

Šiandien, atsigręžiant į aptariamą laikotarpį, akivaizdu, kad visuose Sluckio romanuose išlieka visų pirma lyrinio vaizdavimo ypatybės. Apie tai kalbėjo ir pats autorius dar 1984 metais, sakydamas, kad anuo laikotarpiu parašyti romanai „labiau lyriniai negu psichologiniai, o tai savaime įpareigoja stambias konstrukcijas skaidyti ir smulkinti“ (S l u c k i s 1984, 180). O kritikė Elena Bukelienė 2006 metais išleistoje knygoje „Tarp rašytojo ir skaitytojo“, apibendrindama Sluckio pasakojimo ypatybes, sako, kad jo „metafora pirmiausia ir jungia išorinį ir vidinį pasaulį, kaupia savyje maksimumą informacijos, susieja praeitį ir dabartį“ (B u k e l i e n ė 2006, 266).

Romane *Adomo obuolys* taip pat visų pirma randame būdingą rašytojui metaforų kalbą. Tai visada yra savotiška „nutylėjimų zona, kurią autorius pridengia, gal net maskuoja personažų reakcijomis į aplinką, nuotaikomis, išpūdžiais, meilės išgyvenimais“ (B u k e l i e n ė 1994, 212). Jau pirmame romano epizode, kuriame pasirodo pagrindinis veikėjas Augustinas Kamanis, yra sąsaja su pavadinimu, kuris ypač svarbus pasakojimo prasmei atskleisti: „Vos nenusirėžei krumplio pasmakrėj... Nelabai patogus daiktas – išsišovęs Adomo obuolys“ (S l u c k i s 1973, 10). Čia ir fiziologinė ypatybė, ir jos metaforiškas įvardijimas, kuris veda į biblinį pasakojimą apie pirmąjį žmogų Adomą, užspringusį ragaujamu nuodėmės obuoliu. Augustinui Kamaniui Adomo obuolys tampa viso jo gyvenimo peripetijų, sąžinės kompromisų metafora. Neatsitiktinai, kai Augustinas tik susipažįsta su Genovaite ir praskleidžia savo praeities, šeimos istoriją, jis sako: „O panašus aš į savo tėvą – va, koks man riogso kšnis!“ (Ibid., 135). Tame pačiame epizode šis įvaizdis

jau kuria ryšį su romano veikėja Genovaite Kamaniene: „Vėsūs Genovaitės pirštai čiupinėja išsišovusį Adomo obuolį, tirpdo jį, lyg būtų iš vaško“ (Ibid.). Augustinas kabinasi į Genovaitę, norėdamas atsikratyti praeities kompleksų, žavėdamasis jos blaiviu mąstymu, tvirtu stovėjimu ant žemės, o Genovaitė, įsileidusi į namus savo uošvį, tapusį valkata, konstatuoja, kad tėvas ir sūnus labai panašūs: „Pailgi veidai ir Adomo obuoliai, išsišovę kaip gembės“ (Ibid., 355). Svarbiausias Genovaitės noras šiame epizode – paslėpti taip stipriai jaučiamą svetimumą abiem.

Obuolio įvaizdžio prasmės horizontas prasiplečia iki kaltės, kompromisų su sąžine, nuodėmės atpirkimo apmąstymų. Akivaizdi praeities–dabarties opozicija, pasakojanti romano veikėjų istoriją, lipdanti epizodus į vientisą chronologinę grandinę, o obuolio įvaizdis, veikėjų santykis su juo rodo vidinius pokyčius: „Genovaitei patikdavo, labai patikdavo, kaip aš kalbu, ryju, kvėpuoju... Mėgdavo lytėti mano kaklą šaltu, aštriu nagu... Mėgdavo, o dabar?..“ (Ibid., 10.). Beje, Genovaitės siužetinėje linijoje yra ir ją nuolat lydintis žaliojo lagaminėlio įvaizdis, taip pat atskleidžiantis jos ne tik fizines, bet ir dvasines klajones iš praeities į dabartį. Po dešimties bendro gyvenimo metų su Augustinu ji tą lagaminėlį kaip neberekalingą atiduoda seseriai Gaudai. Esamas ir įsivaizduojamas kaltes įrėmina sovietinė kasdienybė, sunkiai besiskinantys kelią naujieji mokslo tyrinėjimai genetikos srityje, kasdienybės rutina. Augustinas vis bijo, kad nebūtų apkaltintas kaip sovietinės santvarkos priešas, nes jo tėvas buvo vargonininkas, o motina – klebonijos šeimininkė, brolis tarnavo nacių okupantams.

Tie dar prieškario laiką siekiantys prisiminimai visų pirma susiję su tėvu, jo viešpatavimu šeimoje, su jo baltų, gurgždančių, motinos iškrakmolytų marškinių vaizdu. Visa šeima tarnavo tokiame tėvo įvaizdžiui, jį kūrė ir aplinkos požiūris – garbinga vargonininko padėtis. Kaip laiko, aplinkybių pasikeitimo liudijimas yra kontrastinis epizodas, kai tėvas parpuola į turgaus aikštės dulkes ir niekas neskuba jam padėti, o labiausiai gėda dėl to sūnui Augustinui: „Baisiausia, kad dulkėse kapanojasi tėvas, jeigu kitas, svetimas, ne juodai apsitaisęs ir ne su išlindusiais apatinių raišteliais, Augustinas įveiktų savo ištižimą ir, pagalbos nesidairydamas, jį pakeltų“ (Ibid., 193). Augustino dabartyje – pastangos atsikratyti, nepastebėti tėvo, o kartu su juo ir praeities: tėvas prieglaudoje, tėvas psichiatrijos ligoninėje, tėvas benamis, pagaliau tėvas – savižudys... Su istoriniais laikotarpio įvykiais susijęs brolio Algirdo likimas: komjaunuolis, okupacinės vokiečių kariuomenės sargybinis, pasitraukęs į Vakarų ir atsідūręs Amerikoje. Tokiais keliais Algirdą veda ir nepaklusnumas tėvui, savotiškas protestas prieš jo despotiškumą. Taigi istoriniai praeities įvykiai, politinis jų vertinimas šiame romane yra veikėjo gyvenimo kontekstas, lemiantis jo moralinius pasirinkimus dabartyje.

Daugiausia dėmesio romane skiriama dabarties buičiai, kasdienybės srautui: kambarėlis bendrabutyje, gautas butas, laukiamas mašinos paskyrimas ir pan. Ir čia Augustiną gąsdina bet kokios naujovės, tas baimės savotiškai įvardija pastovusis romano įvaizdis – Adomo obuolys: „– Matai, ir aš pirkčiau mašinėlę, jei ne šitas, va! – Augustinas dar labiau išrietęs kaklą, brūkštelėjo sau per stirksantį obuolį“ (Ibid., 22).

Kasdienybės, buities srautas romane išskirtas per daiktų, jų pavadinimų vardijimą didžiosiomis raidėmis: MOSKVIČIUS, VOLGA, POBIEDA, VIATKA, FLORENA, TECH.POMOŠČ, ZAGSAS, SARATOV, DUONA, GROŽIS, MOTERŲ SALONAS, GASTRONOMAS, ŽUVIS, GAZIKAS, BALTIKA, VAIVA, KREGŽDUTĖ ir kt. Į daiktų, aplinkos pasaulį jau įsiterpia ir vartojimą skatinančios reklamos: JŪSŲ DARBINIAIS IR ŠVENTINIAIS DRABUŽIAIS PASIRŪPINS RAMUNĖ; TAUPYK METUS, TAUPYK ANTRUS – BET KOKS DAIKTAS TAVO BUS ir kt. Kaip tik šis daiktų ir vartojimo pasaulis grasina susvetimėjimu ir vertybių kaita: kuo daugiau daiktų, tuo labiau tolstama nuo žmonių. Augustinui savotiškai palengvėjo, kai Genovaitė irgi „įgyja kaltę“: nuskendo jos treniruojamas irkluotojas Tomas. Nors Augustinui atrodo, kad jis padeda Genovaitei, bet pamažu aiškėja, kad tik paspartina jų nutolimą. Ir tada kaip opozicija kasdienybei tekste atsiranda veikėjų apmąstymai, atsigręžimas į save, į savo jausmus ir išgyvenimus. Anot Algimanto Bučio, „Adomo obuolyje“ tokiu būdu išskyla daugeliui mūsų naujųjų romanų būdinga laisvos charakterio raidos problema“ (B u č y s 1977, 259). Kaip Sluckio romano išskirtinumą kritikas pažymi vaizduojamo žmogaus ėjimą nuo fiziškumo iki dvasinio susiliejo su būties ritmu. Vėlgį savotiškai sujungia šias sferas obuolio įvaizdis epizode, kai veikėjas pakviečiamas atpažinti nebegyvą tėvą: „Augustino akys įbestos į drabužių ir mėsos krūvą ant cementinių grindų – veidas nuneštas, jo tartum nebūta, iš plono kaklo šauna į viršų kaulas – Adomo obuolys“ (S l u c k i s 1973, 372). Šiame epizode ypač pabrėžiama fizinė Adomo obuolio prasmė – kaklo kaulas, iš kurio atpažįstamas negyvas, po savizudybės be veido likęs tėvas. Šioje tėvo mirties scenoje tarsi užsibaigia Augustino kelionė iš praeities į dabartį. Pasak Jūratės Sprindytės, „lyrinė proza mažiau aprašo ir analizuoja tikrovę, o daugiau ją savaimingai apmąsto, ieško esminių būties formulių lakoniškos raiškos“ (S p r i n d y t ė 1989, 60). Sluckio romane tokios lakoniškos išraiškos priemonė – tai daugiareikšmis obuolio įvaizdis.

Taigi visas pasakojimas šiame romane skirtas apmąstyti svarbiai to meto lietuvių romano problematikai: žmogaus perėjimas iš senosios epochos į naująją, to perėjimo sukelti vidiniai prieštaravimai, kurie vyksta plačiai piešiamos kasdienybės fone. Aleksandras Krasnovas apie šio laikotarpio romaną sako, kad čia „asmenybė dažniausiai vaizduojama gilios dvasinės krizės situacijoje, kada moralinės vertybės ir atramos, kuriomis anksčiau akiai tikėta, staiga ima trupėti“ (K r a s n o v a s 1983, 135).

Svarbius Sluckio pasakojimui mirties ir gyvenimo epizodus jungia dar negimęs Genovaitės kūdikis. Du kartus sutikusi Augustino prašymu nutraukti nėštumą, dar kartą pastojusi ji net nesako vyrui apie tai. Augustinas, narstydamas savo praeities įvykius, dabar jau supranta, kad, įkalbinėdamas Genovaitę negimdyti, bijojo, „kad nauja gyvybė nepaveldėtų Kamanių naštos“ (S l u c k i s 1973, 289), kad neatsirastų nauja kaltė, kad nesitęstų toks sunkus prisitaikymo ir kompromisų kelias. O su Genovaite romane susijusi ir viltis nepamesti žmogiškųjų orientyrų, savęs kaip visatos dalies suvokimas. Čia svarbus judviejų buvimo pajūryje epizodas, kai Genovaitė, jos kūnas tarsi ištirpsta, susilieja su gamta, ji atsiveria ir Augusti-

nui, kviesdama susijungti su ja, tvirtai žinodama, kad po šitos sueities jos viduje užsimezgė gyvybė: „Ji neturi teisės keltis, ji – augalas, kuris tuoj išleis šaknis ir rausis į vėsesnį žemės sluoksnį, kol išsprogs pumpurai...“ (Ibid., 171). Visi vėlesni įvykiai – Augustino pastangos priversti Genovaitę nutraukti nėštumą. Neatsitiktinai Genovaitės prisiminimus apie pajūrį, kitus įvykius lydi tada autobuse sutiktos senutės su krepšiu didelių obuolių vaizdas: „Netrukus senutė išlipo, bet alyviniai obuoliai, avietinis jų kvapas prilipo prie Augustino žodžių ir rankų <...> jai įstrigo obuolių koteliai, prasikalę pro iškedentą drobulę, dengusią krepšį, o jis spėjo užmiršti senutę <...> (Ibid., 177). Obuoliai, jų kvapas susiję su Augustinu, jų meilės protrūkiu pajūryje, bet prisiminimai apie tai jau skiria juos, parodo, kiek jie atitolo vienas nuo kito. Alyvinių obuolių kvapas persekioja Genovaitę, kai ji suvokia pastojusi trečią kartą. Nors Algimantas Bučys sako, kad šiame romane Mykolas Sluckis „labai nutolęs nuo romantinės gyvenimo interpretacijos“ (B u č y s 1977, 258), vis dėto čia nepametama ir vilties, išlikimo perspektyva prieštaringoje buities tėkmėje, esant rimtai susvetimėjimo, išsiskyrimo grėsmei. Būtent pastovieji įvaizdžiai (Adomo obuolys / obuolys) tai padeda įskaityti, pamatyti tekste.

Augustino neryžtingumas, baimė, praeities šešėliai, kuriuos apibendrintai galime įvardyti kaip nepatogų Adomo obuolį, lemia ir kompromisus moksliniame darbe, kurie iškyla per jo ir viršininko Karaliaus opoziciją. Tarsi aidas šią opoziciją atkartoja Kamanienės ir Karalienės priešprieša. Kamanio dabartyje – telkiamasis pasipriešinti Karaliaus intelektualiai vagystei, nes šis rengiasi ginti disertaciją Universiteto Kolonų salėje iš Kamanio tyrinėtoms, vėliau vadovybės uždraustos temos. O Kamanis šitoje situacijoje tik padeda Karalienei ruoštis puotai moderniausioje to meto kavinėje „Vaiva“. Jis pats įvertina savo pareigas kaip ūkvedžio. Karalienės kailiniai, madinga šukuosena, pasipūtimas ir pasitikėjimas savimi vis skatina prisiminimus apie Genovaitę, jos kitoniškumą, jos vertę... O Genovaitės linijoje ta opozicija pratęsiamą naujos suknelės matavimosi pas siuvėją epizode: Genovaitėi neįprasta prabangi vakarinė suknelė su gilia iškirpte nugaroje, ji tarsi nori paslėpti savo išskirtinumą, grožį. Šitaip tarsi pratęsiamas vidinis Kamanio ginčas dėl gyvenimo vertybių pasirinkimo. Anot Vytauto Kubiliaus, „visos vertybės čia egzistuoja krizės stadijoje – jos devalvuojamos, kategoriškai atmetamos ir iš naujo atrandamos“ (cit. iš K r a s n o v a s 1983, 135). Iš žmogaus poelgių, jo vidinių apmąstymų sprendžiamame ir apie to meto visuomenės gyvenimo būdą, papročius. Šiuose epizoduose obuolio įvaizdis tarsi nueina į gundymo, viliojimo potekstę: Karalienė – Kamanis / Robertas Giniūnas – Genovaitė. Kamanis čia tiesiai įvardija pirmą pradę nuodėmę, mąsto apie savo nesugebėjimą nusidėti, pasidžiaugti pasitaikiusia proga, bet taip pat ima suprasti, kad svarbiausias jo praradimas, jog ir „žmonos nesiryždavo už parankės paimti <...> (S l u c k i s 1973, 241). Tuose epizoduose, kai Kamanį kamuoja pavydas Robertui Giniūnui, įsivaizduojamą žmonos nuodėmę, pavyduliaujančio veikėjo būseną atskleidžia Adomo obuolys: „Augustinui pasirodo, kad krūtinkauliu barbena svetimi pirštai, ieškodami kvėpavimo tako... Vis aukštyn siekia pirštai, štai jau liečia krešuliuką palei Adomo obuolį, kuris konvulsingai trūkčioja, mėgindamas išsiveržti...“ (Ibid., 297).

Genovaitės mintyse maštant apie Robertą Giniūną – po arklio kanopomis pažirę traiškomi alyviniai obuoliai – vaizdas, kuris tarsi drausmina jos nuodėmingas mintis ir jaudulį. Kaip opozicija, kaip pastangos pabėgti nuo gundymo, atsiranda Augustino vaizdinys: „Genovaitė išvydo, kaip kilsteli jo smakras, ilgu, blogai išskustu kaklu sliuogteli atsikišęs krumplys; šitame judesyje, rodos, visas Augustinas <...> (Ibid., 264). Obuolio ir nuodėmės paralelė ypač ryški ligoninėje, kur palatoje kartu su moterimis, nutraukusiomis nėštumą, guli sena moteris, „susirūpinusi pasaulio paleistuvyste ir savo obuoliais <...> (Ibid., 278). Ji nenori, kad nuriedėjusius po lova obuolius surinktų tos „vaikelį užmušusios“ moterys.

Vis dėlto akivaizdu, kad svarbiausia opozicija romane – tai realusis Kamanis ir jo asmenybės potencialas tapti kitu. „Tapsmo, kaitos, judėjimo vaizdavimas būdingas pačiai vidinio monologo prigimčiai <...>“ (K r a s n o v a s 1983, 126). Kaip savotiškas tos brandos rezultatas – pasiryžimas pasisakyti per Karaliaus (Kama- nio?) disertacijos gynimą, kuris taip ir lieka už pasakojimo ribų.

Neaiški pabaiga, jos metaforiška prasmė, reiškianti judėjimą pirmyn, yra susijusi su pasakojimo struktūra. O judėjimo vilties paskutiniame romano epizode suteikia Genovaitė, jos artėjimas tuščia gatve, šiltas alsavimas ir tvirta ranka, vedanti Augustiną per gatvę.

Kritikė Elena Bukelienė jau XXI a. pradžioje, pabrėždama rašytojo Mykolo Sluckio pasakojimo ypatybių pastovumą, sako: „Aliuzija, asociacija, palyginimas ir metafora yra iki spindesio nugludintas, visa apimantis M. Sluckio diskurso kūrimo būdas, leidžiantis jam maksimaliai išnaudoti konteksto (istorinio, kultūrinio, socialinio) galimybes“ (B u k e l i e n ė 2006, 266).

Iš šių dienų pozicijų žvelgdami į romaną *Adomo obuolys* matome, kad pastovus įvaizdis Adomo obuolys (obuolys) romane tampa apibendrinta autoriaus pozicijos raiška, atskleisto istorinio laiko metafora. Rašytojas pažymi detalę, kuria įvaizdį (Adomo obuolys / obuolys), per kurią skaitytojas atkuria visą paveikslą, pasitelkdamas ir savo literatūrinę atmintį: sovietinės tikrovės vaizdavimas lietuvių literatūroje nuėjo kelią nuo normatyvinės literatūros iki niuansuoto vaizdavimo per žmogiškąją patirtį, tikrųjų vertybių paiešką. Tai akivaizdu ir Mykolo Sluckio romanuose.

Literatūra

B u č y s 1977 – Algimantas Bučys, *Romanas ir dabartis*, Vilnius: Vaga.

B u k e l i e n ė 2006 – Elena Nijolė Bukelienė, „Teksto ir konteksto grumtynės: Mykolo Sluckio apsakymų rinkinys „Su skrybėle Kurfiurstendame“, *Elena Nijolė Bukelienė, Tarp rašytojo ir skaitytojo. Literatūros kritika*, Vilnius: Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 266–274.

B u k e l i e n ė 1994 – Elena Nijolė Bukelienė, „Socialistinio realizmo stereotipai“, *XX amžiaus lietuvių literatūra: straipsnių rinkinys*, Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 198–215.

J a k o n y t ė 2005 – Loreta Jakonytė, *Rašytojo socialumas*, Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas.

- K r a s n o v a s 1983 – Aleksandras Krasnovas, *Vidinio monologo proza*, Vilnius: Vaga.
S l u c k i s 1973 – Mykolas Sluckis, *Adomo obuolys*, Vilnius: Vaga.
S l u c k i s 1984 – Mykolas Sluckis, *Rašytojas apie rašytojus*, Vilnius: Vaga.
S p r i n d y t ė 1989 – Jūratė Sprindytė, *Lyrizmas šiuolaikinėje lietuvių prozoje*, Vilnius: Vaga.
T e r a k o p i a n a s 1987 – Leonidas Terakopianas, *Mykolas Sluckis. Kūrybos apybraiža*, Vilnius: Vaga.

Irena Baliulė

Obuolio įvaizdis Mykolo Sluckio romane *Adomo obuolys*

S a n t r a u k a

Pagrindinės sąvokos: *M. Sluckis, lyrinė proza, romanas, pasakojimo ypatybės, obuolio įvaizdis.*

Straipsnyje, remiantis literatūriniu-istoriniu požiūriu ir lyrinės prozos aspektine analize, aptariamas Mykolo Sluckio romanas *Adomo obuolys*, kuris sovietinio laikotarpio kritikoje plačiau nagrinėtas vidinio monologo prozos kontekste. Šiame straipsnyje romanas analizuojamas kaip lyrinės prozos tekstas. Visa apimanti pasakojimo metafora prasideda nuo pavadinimo – „Adomo obuolys“. Per Adomo obuolio (obuolio) įvaizdžio analizę akcentuojamos lyrinės prozos ypatybės: praeities ir dabarties priešprieša, atminties, meninės detalės, asociatyvinio mąstymo svarba, pagrindinių veikėjų Augustino ir Genovaitės Kamanių žmogiškojo tapumo vaizdavimas, išryškėjantis per veikėjų opozicijas. Adomo obuolio įvaizdžio suvokimas pasakojime plečiasi nuo pirmąsias nuodėmės biblinės prasmės iki pagrindinio veikėjo praeities kaltės ir dabarties kompleksų, kurie lemia moralinio pobūdžio kompromisus, jis koncentruotai atskleidžia to meto gyvenimo kasdienybę, vartotojų visuomenės formavimosi vaizdus.

Iš šių dienų pozicijų žvelgdami į romaną *Adomo obuolys* matome, kad pastovusis įvaizdis Adomo obuolys (obuolys) romane tampa apibendrinta autoriaus pozicijos raiška, atskleisto istorinio laiko metafora. Rašytojas pažymi detalę, kuria įvaizdį (Adomo obuolys / obuolys), per kurį skaitytojas atkuria visą paveikslą, pasitelkdamas ir savo literatūrinę atmintį: sovietinės tikrovės vaizdavimas lietuvių literatūroje nuėjo kelią nuo normatyvinės literatūros iki niuansuoto vaizdavimo per žmogiškąją patirtį, tikrųjų vertybių paiešką. Tai akivaizdu ir Mykolo Sluckio romanuose.

Irena Baliulė

The Image of an Apple in the Novel *Adomo obuolys* (*Adam's apple*) by Mykolas Sluckis

S u m m a r y

Keywords: *Mykolas Sluckis, lyrical prose, a novel, features of narration, the image of an apple.*

The paper deals with the novel *Adomo obuolys* (*Adam's Apple*) by Mykolas Sluckis, analysed on the basis of literary-historical approach and aspect-based analysis of lyrical prose. The novel has been analysed in broader terms in the context of the interior monologue prose, as a text of lyrical prose. The complex narrative metaphor starts with the title of the novel: *Adam's apple*. Through the image of Adam's apple ("apple" as fruit) the novel highlights such features of lyrical prose as juxtaposition of the past and the present, details of memory and artistic elements, the significance of associative thinking and becoming human through change and development, which has been achieved by the description of the main characters of the story – Augustinas Kamanis and his wife Genovaitė. Character description is based on opposition. The perception of the image of Adam's apple expands throughout the story from the primordial sin in a Biblical sense to the main character's guilt of the past and his present complexes, which leads to certain moral compromises. It depicts the life style of the time and reveals the formation of the consumer society in the concentrated manner.

Nowadays reading the novel *Adam's Apple* and looking back the readers realise that the constant image of Adam's apple ("an apple" as fruit) manifests the generalised expression of the writer's position as well as the metaphor of the perceived historical timeline. The writer marks the element and creates an image (*Adam's apple / an apple as fruit*) which enables the reader, with the help of the literary memory, to reconstruct the whole picture. The description of the Soviet timeline in Lithuanian literature has covered the way from the normative literature to the shading representation through the process of rendering human experience and searching for real values. This is evident in Mykolas Sluckis' novels.

I r e n a B A L I U L Ė
Literatūros istorijos ir teorijos katedra
Šiaulių universitetas
P. Višinskio g. 38
LT-76352 Šiauliai
[irena.k@cr.su.lt]